

Zondag 25 maart Ontmoetingsdag Selectief Mutisme

Congrescentrum De Finale
Boomgaardstraat 22
2600 Berchem
www.selectiefmutisme.be

Programma

- 10u-11u:** Onthaal met koffie & koek
- 11u-11u30:** Welkom door Ingrid Tiggelovend, Vereniging Selectief mutisme
Introductie door Goedele Vandewalle (psychologe-psychotherapeute) & Els Grammens (logopediste-stottertherapeute): wat is selectief mutisme?
- 11u40:** Start van 3 gesprekstafels. 1) **gesprekstafel over peuters/kleuters**, geleid door Els Grammens met steun van ouder Jessie Allemeersch, 2) **gesprekstafel over scholieren**, geleid door Goedele Vandewalle met steun van ouders Mia Dewitte & Marijke De Boeck en 3) **gesprekstafel over tieners**, geleid door Ingrid Tiggelovend, met steun van ouders Sam Biesemans & Steven Deroy
- 13u:** Lunch met soep, broodjes & koek
- 14u-15u:** Gesprekstafels vervolg
- 15u-16u:** In plenum wissen we onze ervaringen uit. We vieren de geboorte van de oprichting van onze vzw, vereniging zonder winstoogmerk.
- 16u:** Napraten met een drankje

GESPREKSTAFEL 1: KLEUTERS/PEUTERS

Zie ook ppp [Wat is selectief mutisme?](#)

De groep bestond uit 4 mama's (met Jessie erbij 5), 2 grootouders (grootvader - grootmoeder), een kleuterjuf en zorgcoördinator (met vermoeden van selectief mutisme bij leerlingen (broer en zus) van de school). Een van de ouders is tegelijkertijd juf van haar kind.

Tijdens deze gespreksgroep werd het belang van praten op het niveau van het kind, het gebruik van spel en humor in de aanpak, het belonen met stickers, spaarsystemen, ... besproken. Ook werd het belang van de introductie van de nieuwe leerkracht op het einde van het schooljaar in combinatie met de (afhankelijk met wie er gesproken wordt) juf van dit jaar, zorgjuf, ouder, hulpverlener (logopediste, psychologe) aangekaart.

Het verloop van het gesprek waarbij ervaringen en kennis werden uitgewisseld:

1. Kennismaking, waarbij iedereen de situatie van zijn/ haar kind met selectief mutisme uit de doeken deed.

a) Iedereen noteerde zijn/haar naam en dat van het kind met selectief mutisme en noteerde hoe het kind zich thuis en in andere situaties gedroeg. Ook het karakter van het kind werd aan de hand van kernwoorden genoteerd. Daarnaast waren de deelnemers ook vrij om eventueel vragen waarop ze een antwoord wensten, te noteren.

b) Deze bladen hingen we vooraan op en bespraken ze een voor een, waarbij de deelnemers vrij waren hun impressies, opmerkingen en hun gelijkaardige ervaringen te formuleren.

De ouders omschreven hun kleuter thuis als levendig, grappig, mondig, dominant, gevoelig, emotioneel, speels, eigenwijs, eerlijk, strever, haantje de voorste, luid, heel sterke eigen wil. De kinderen zijn open, levendig en luidruchtig. Ze worden heel anders bij bezoek, op school of in andere situaties zoals in de klas. In de klas worden de kinderen omschreven als afwachtend, angstig, geïnteresseerd, graag willen gekozen worden (maar geen initiatief nemen), onwennig (met nieuwe mensen, in nieuwe situaties), verkramp, steeds dicht bij de ouders willen blijven.

Ook waren er onderlinge verschillen, zoals een kleuter spreekt wel tegen kinderen, maar niet tegen volwassenen en begint nu te fluisteren tegen juf. Ook het dochtertje van de mama die tegelijkertijd juf was, merkt dit jaar wel dat haar kind fluistert in de klas, maar is bang voor wat de toekomst brengt.

Er was een mama en een grootvader, waarbij het meisje kenmerken van selectief mutisme vertoonde, surplus nog andere kenmerken zoals overgevoeligheid voor lawaai, algemene angsten, fysieke beperking en een fonologische articulatiestoornis.

De casussen van de leerkracht/zorgcoördinator werden geschetst en iedereen kon zijn zegje doen. Wat was hun mening erover? En kwam het overeen met het gedrag van hun kind? Daaruit bleek dat de jongen niet enkel selectief mutisme had, maar nog ander gedrag vertoonde zoals agressie, kopieergedrag, zich niet aan de regels hield en weinig sociaal inzicht had. Het verhaal over de zus kwam wel grotendeels overeen met wat de ouders bij hun kleuter merkten.

2. in de namiddag toonden we een filmpje over een jongen met selectief mutisme en een mogelijke aanpak die werd uitgelegd door een psychologe.

Dit werd fragment per fragment besproken.

3. We bespraken ook het hulpprogramma dat door de vereniging werd vertaald en toonden hoe dit ook nuttig kan zijn voor een ouder/ leerkracht.

Het was een heel interessante en productieve dag, waarbij de deelnemers steun vonden in elkaars verhaal en ook antwoorden vonden op hun vragen. Iedereen werkte mee en er was veel interactie. De grootte van de groep was ideaal.

GESPREKSTAFEL 2: LAGERE SCHOOLKINDEREN

Eigenschappen van kinderen met selectief mutisme

Alle ouders of leerkrachten noteren eerst vijf eigenschappen om hun kind met selectief mutisme voor te stellen. Bij het vertellen valt de grote verscheidenheid op: vrolijk, creatief, leergierig, slim, sociaal, ondernemend, sterk, doorzetter, stille genieter, empathisch, gevoelig, perfectionistisch, onzeker, faalangstig, eigenwijs,... Een aantal eigenschappen wordt bij meerdere kinderen vastgesteld zoals dat het kind **perfectionistisch en sterk** is, en goed weet wat het wil. Ze kunnen er vaak moeilijk mee om als er iets is dat ze minder goed kunnen. Dat het kind gevoelig is en een stille genieter, wordt ook meermaals aangehaald. Veel ouders vinden hun kind met selectief mutisme zeer sociaal, maar de opmerking wordt gemaakt **of ze echt voldoende sociaalvaardig zijn**. Ze zijn vaak te weinig assertief en komen te weinig op voor zichzelf. Ze zijn vooral begaan met anderen.

Humor blijkt een belangrijke invalshoek te zijn om met het kind te werken en om het te stimuleren. Conflicten en opmerkingen die wat boos of streng overkomen, kunnen voor blokkeringen zorgen. Sommige kinderen zijn vlotter bij vreemden en hebben het moeilijker eens ze mensen beter kennen. Andere kinderen hebben het juist moeilijker bij vreemden. Veel kinderen zijn vlotter bij kinderen dan bij volwassenen.

Bij sommige kinderen is er naast het selectief mutisme ook sprake van een autisme-spectrumstoornis of andere angsten. Het is een zoektocht om te weten te komen wat er aan de hand is. Een aantal kinderen met selectief mutisme komt uit een meertalig gezin. De integratie en het moeten voldoen aan meerdere culturen vraagt soms veel van een kind.

Uitwisselen van tips en ervaringen

Vervolgens worden tips en ervaringen uitgewisseld die reeds positieve effecten hebben gehad in de thuissituatie of op school.

- Een meisje volgde een cursus 'Blij met mij'. Deze cursus richt zich op het zoeken en ondersteunen van de talenten van kinderen en helpt om beter over hun talenten en problemen te praten. De kinderen leren hun donkere gedachten om te zetten naar kleurrijke en reële gedachten. Ook ervaren de kinderen hier dat er nog anderen zijn met zwaktes en angsten. Er wordt zowel met de kinderen als met de ouders gewerkt.

- Een juf is enkele keren thuis geweest bij een meisje om in haar vertrouwde omgeving samen te spelen.

- Een mama vertelt dat ze thuis met haar kind oefent op sociale vaardigheden, door samen veel voorkomende vraagjes op te stellen en de antwoorden voor te bereiden. Het is belangrijk dat het kind eerst zelf probeert te zoeken naar het antwoord op de vragen.
- Soms wordt in de klas een buddy aangesteld voor het kind met selectief mutisme. Het is goed om regelmatig af te wisselen wie buddy is en wie naast het kind zit.
- Sommige ouders proberen andere mensen (bv. bij hobby's) voor te bereiden en te informeren over het selectief mutisme van hun kind en enkele handvaten mee te geven over hoe je ermee omgaat of erop reageert. Er komen echter niet steeds correcte of positieve reacties van mensen. Er wordt al gauw gedacht dat ouders van kinderen met selectief mutisme overdrijven of overbezorgd zijn.
- Wanneer een kind iets moet lezen of voorbrengen in de klas, wordt dit soms in stapjes opgebouwd. Het lezen kan eerst op de gang gebeuren met één klasgenootje. Een volgende stap kan zijn om het kind vooraan in de klas te laten lezen zodat iedereen achter het kind zit en uit het gezichtsveld. Bij een spreekbeurt bijvoorbeeld kan dit gefilmd worden en eerst getoond worden aan de juf, samen met mama erbij, vervolgens met één klasgenootje erbij,...
- Een ouder nodigde thuis klasgenootjes uit om haar kind eerst in een veilige omgeving het contact te laten opbouwen, en mocht dit nadien op woensdagnamiddag op school organiseren.
- Het is zeer belangrijk dat alles stapje per stapje wordt opgebouwd, volgens wat het kind ziet zitten. Kinderen hebben soms een andere logica om stapjes te zetten dan wat je als volwassene zou verwachten. Het is belangrijk de logica van het kind te volgen.
- Je kan een kind iets laten opschrijven als het iets wil maar niet durft zeggen.
- Een therapeut vinden voor selectief mutisme blijkt zeer moeilijk. Bij het zoeken naar begeleiding is het erg belangrijk om te bevragen of de therapeut een cognitieve gedragstherapeut is, het programma 'Spreekt voor zich' wil gebruiken, met de school wil samenwerken,... De therapeut doet de 'regie' van de begeleiding en de rest van de omgeving werkt mee. De school kan mee observeren hoe het kind het doet, maar de therapeut moet de stapjes uitzetten.

GON-begeleiding heet nu 'ondersteuning' en wordt gegeven vanuit het ondersteuningsnetwerk. Dit kan niet aangevraagd worden vanuit de diagnose 'selectief mutisme' maar wel via STOS (spraak-taal ontwikkelingsstoornissen) of emotionele stoornissen. Zij ondersteunen de school.

GESPREKSTAFEL 3: TIENERS

Over selectief mutisme en tieners is er weinig geweten. Enkel het artikel opgenomen in het Hulpprogramma is één van de weinige infobronnen. In Nederland is er bescheiden

onderzoek gedaan, of zijn daar nog mee bezig, onder tieners. De resultaten worden nu verwerkt.

Maretha de Jonge (onderzoeker): Wat lastig was, maar ook wel weer helemaal conform de groep kinderen: we kregen weinig respons. Dat geeft wel aan hoe lastig het soms is om ook via mail of via ouders, deze kinderen uit te nodigen om hun mening te geven. Wat we wel hebben: reactie van 12 jongeren die aangeven hoe ze zich voelen. We zien dat ca een kwart aangeeft zich ongelukkig te voelen. Dat is enerzijds goed nieuws: 75% voelt zich niet ongelukkig ondanks zwijgen, maar het is ook slecht nieuws voor de 25% die zich depressief voelt. We hebben jongeren gevraagd mee te denken over informatie die ze graag zouden willen delen met anderen: wat vertel ja aan vrienden, leraren? Wat niet? Tenslotte zijn we begonnen met een therapie in een kleine groep voor jongeren met selectief mutisme. Dat is een gezamenlijke zoektocht (met jongeren en ouders) over wat ze kan helpen. Het gaat hier over tieners die al de gebruikelijke behandeling gevolgd hebben, maar nog niet van hun klachten af zijn en vaak op de middelbare school (of vlak voor ze daar heen gaan), veel stress ervaren. Deze groep is net begonnen. De komende tijd gaan we kijken wat hier de ervaring mee is.

Er nemen 10 ouderkoppels en begeleiders van tieners (leeftijd tussen 12 en 21 jaar) met selectief mutisme deel aan deze gesprekstafel. De deelnemers aan deze gesprekstafel stellen zich voor aan de hand van een tekening van hun gezin met kind met selectief mutisme en omschrijven hun kind in enkele woorden. Sommige kinderen hebben bijkomende problematieken zoals de dubbeldiagnose autisme/selectief mutisme.

Verschillende levensdomeinen worden overlopen.

SCHOOL

- Hoe loopt de communicatie tussen leerkrachten en ouders? Moet de school op de hoogte zijn van het selectief mutisme? En de klasgenoten?

Ja, maar enkel als het kind dit ook wil. Sommige tieners willen dit niet, ze willen gewoon als alle anderen zijn. Een psycholoog kan eventueel het schoolgesprek begeleiden. Als de school het weet, kan men er wel rekening mee houden. Sommige scholen doen dit dan ook.

- Kan het kind mondelinge examens en spreektaken aan? Sommige kinderen kunnen dit, andere niet. Bij één jongere is het dragen van een kostuum een prima hulpmiddel tijdens de examens. Andere tieners mogen hun mondelinge taken thuis opnemen op video.

Groepswork is vaak moeilijk, vooral als er ook sprake is van een autismespectrumstoornis.

Online mogelijkheden zijn er wel via whatApp, Messenger, Google Docs of Facetime.

Belangrijk is dat de leerkracht structuur biedt bij de samenstelling van de groepen en steunt biedt als het groepswork moeilijk verloopt. Ook kunnen aangepaste taken door de tieners met selectief mutisme voorzien worden, zoals verslag nemen.

- Kinderen met selectief mutisme zijn vaak onzichtbaar omdat ze stil zijn en niet lastig zijn. Maar ze willen er wel bij horen. Eén tiener voelt zich gehandicapt: "Het is niet omdat ze geen krukken zien, dat ik geen handicap heb".

- Wat is het pestbeleid van de school? Spreekt het kind erover? Weet je wanneer je kind gepest wordt? Probeer dicht bij je kind te staan en te weten wanneer er sprake is van pestgedrag. Tracht je kind "te lezen". Bespreek het pesten. Contacteer de school onmiddellijk als er sprake is van pesten.

- Wat met het M-decreet en redelijke aanpassingen van de school? Dit verschilt blijkbaar van school tot school. Het is belangrijk om goodwill en begrip te creëren voor het selectief mutisme bij de school.

- Welke richting gaat het kind uit? Kiest het een beroep waar het niet veel moet spreken of kiest het vanuit zijn/haar sterktes? Wat met verder studeren na het secundair onderwijs? Volgens een ouder zijn universitaire studies te theoretisch en is de Hogeschool meer geschikt. Uiteindelijk moet het kind zelf kiezen welke richting het uit wilt.

LEEFTIJDGENOTEN

- Hoe verlopen de vriendschappen met leeftijdsgenoten? Bij sommigen verdwijnen oude vrienden/vriendinnen, en hebben ze meer contact met volwassenen. "Leeftijdsgenoten zijn aanstellers". Sommige tieners vertonen geen pubergedrag. Is dit niet jammer in de groei naar volwassenheid? Missen ze geen leuke tijd? Uitgaan is niet populair, alcohol/drugs ook niet. Mogelijk angst voor verlies van controle. Tieners willen er wel graag bijhoren, maar kunnen moeilijk contact leggen.

- Eén tiener met meervoudige problematiek communiceert in doventaal met zijn broer. Laat je dit toe of rem je het af? Het beste laat je alle communicatielijnen open.

GEZIN EN VRIJE TIJD

- Tijd voor je kind nemen is belangrijk, maar ook rust bieden is noodzakelijk. De vele schoolprikkelers maken het leven vermoeiend voor tieners.

- Omdat je kind vaak weinig sociale contacten heeft met leeftijdsgenoten is het belangrijk om zelf activiteiten te plannen. Elke activiteit biedt leermomenten aan en succeservaringen zijn belangrijk. Elke kleine stap vooruit is er één.

- Sporten in groep of individueel is een aanrader. Sport helpt om lichamelijke spanningen kwijt te geraken. Spreken is in individuele sporten minder belangrijk.

- De steun van familie is belangrijk. Een deelnemer die oma is van een meisje met selectief mutisme zegt: "Ik ben er gewoon om tijd met haar door te brengen en er te zijn".

ZORG EN HULPVERLENING

- Hoe kan je de druk beperken voor de tiener? De verwachtingen naar spreken moeten laag blijven. Stap per stap vooruit en als het moet terug een stapje achteruit.

- Is medicatie aangewezen of niet? Sommige ouders zijn voorstanders van medicatie, andere niet. Positieve resultaten worden aangehaald.

Vervolgens wordt BBC- documentaire **WeSpeak** wordt besproken. Dit trainingsprogramma richt zich op tieners van 10 tot 14 jaar en wordt sinds enkele jaren in Verenigde Staten toegepast. Het is een intensieve training van een week in een schoolse setting waar tieners alledaagse situaties met een graduele moeilijkheidsgraad inoefenen. De resultaten zijn positief. https://www.youtube.com/watch?v=wAwzJvBRE_Y

TOT SLOT GEEFT ELK KOPPEL/BEGELEIDER NOG EEN TIP

- Lees je kind.
- Neem tijd om naar je kind te luisteren en wees bezig met je kind omdat ze minder omgaan met leeftijdsgenoten.
- Wees eerlijk en communiceer open.
- Gun je kind rust, laat het soms met rust.
- Steun en begrip van familie is belangrijk.
- Denk in kleine stappen, blijf communiceren, blijf positief, blijf de sterkten/krachten benadrukken.
- Perspectief bieden op termijn. Erken zijn/haar capaciteiten en kwaliteiten.
- Blijven oefenen, activiteiten blijven aanbieden zodat het kind kan leren.
- Waak erover dat je kind niet in een isolement terecht komt.
- Derden bewust maken dat het geen koppigheid is, dat het eerder een onzichtbare handicap is.
- Sport is belangrijk, in groep of individueel.
- Dikwijls zijn het belezen kinderen: erken deze capaciteit.
- Attent blijven voor pestgedrag.
- Ook deze kinderen hebben het recht op puberen en om lastig te zijn.
- Niet teveel druk leggen op spreken.
- Blijf communiceren met leerkrachten en de school.

Enkele aanvullingen vanuit het plenaire gedeelte achteraf:

- Het blijven bekendmaken van selectief mutisme is zeer belangrijk. Iemand geeft aan dat er bijvoorbeeld een tiener zelf overtuigd was depressief te zijn, maar hij bleek selectief mutisme te hebben.

- Zorgcoördinatoren zijn de schakel tussen leerlingen/leerkrachten en CLB's. Er worden elk jaar enkele intervisies georganiseerd voor zorgcoördinatoren. Misschien kan er vanuit de Vereniging Selectief Mutisme gesproken worden op deze intervisies?

- Tieners doorlopen vaak een ander parcours en stuiten op andere moeilijkheden dan kleuters en lagere schoolkinderen. Misschien kan er een aparte Facebookgroep opgestart worden voor ouders van tieners met selectief mutisme?

SAMENVATTING EVALUATIE ONTMOETINGS DAG 25/03/2018

Er zijn 23 formulieren binnen gekomen waarvan 9 van tiener ouders – 6 van kleuters – 8 van lager school.

TIENERS

Op de 3 vragen :

1. Beantwoorde deze ontmoetingsdag aan je verwachtingen?
2. Beantwoorde de presentatie van Els & Goedele aan je verwachtingen?
3. Beantwoorde dit gesprek aan je verwachtingen?

Scoren ze alle drie tussen de 4 – 5 (eerder wel- Helemaal wel)

- Zij zien dat ze niet alleen staan met hun probleem , dat er meerder tieners zijn met selectief mutisme.
- Informatie en ervaringen en tips blijven uitwisselen.
- Vooral begrip creëren bij onderwijs.

Wil meewerken aan facebook voor tieners met S.M. (maar geen naam vermeld)

Vraag naar iets organiseren voor de jongeren zelf.

LAGERE SCHOOL

Op de 3 vragen : scores ook tussen 4 en 5

- Gesteund door de deskundige feedback van Goedele en Els
- Nog meer bekendheid op scholen.
- Beter omkadering vanuit de school en communicatie met externe hulp zoals de therapeut.
- Gespecialiseerde therapeut vinden / vraag naar lijst van therapeuten.

KLEUTERS

Op de 3 vragen : scores ook tussen 4 en 5

- Volledig verstaanbare uitleg in gewone taal .
- Moeilijke zoektocht naar geschikte therapeut.
- Selectief mutisme blijven bekend maken bij ouders en scholen.
- Info uitwisselen naar ouders en scholen is van cruciaal belang.
- De zorgleerkrachten aanspreken als schakel tussen school – ouders – CLB

Op de laatste vraag : heb je nog suggesties? Wil je ons nog iets zeggen?

- Toffe en interessante dag
- Initiatief is super
- Succes met de VZW
- Voor herhaling vatbaar en vooral doorgaan.

*vzw Vereniging Selectief mutisme
Met dank aan alle verslaggevers!*